PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

TRST, torek, 10. julija 1945 - Leto I. štev. 49

Uredništvo in uprava, Piazza Carlo Goldoni št. 1-I

Telefon st. 93806, 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo.

Cena 2.- liri

Tri vrste računov

Prokleta zemlja

Danes, ko je zmagoviti meč Sovjetske zveze od vzhoda in anglo-ameriških vojska od zapada razpral zagrinjalo, ki je zagrinjalo še nevidne in neslišane grozote in sverske orgije, ki jih je uganjal nad pripadniki vseh evropskih narodov pod Hitlerjeve vzgoje pozverinjeni nemški narod, se ves svet z grozo v duši ozira na to zemljo, ki je eden tukajšnjih listov imenoval «prokleto».

Kaj bi je ne imenoval tako? Saj so Nemčije prekleli milijoni nedolžnih otrok, ki so jim umorili tam gori matere in očete, milijoni mater, ki so jim tam gori osramotili in do smrti izmučili hčere in sinove, milijoni žena, ki so jim tam gori zadavili može, milijoni družin, ki zastonj čakajo od tam rodbin; saj je preklinjajo milijoni sirot, ki jočeje na pogorliščih domov po vseh deželah, ki so videle nemško čelado, saj je danes preklinjajo preostali milijoni le ne do mozga pokvarjenega nemškega naroda samega, na katerega je po zaslugi njegovega pozverinjenega vodstva padlo prokletstvo vsega sveta.

Prav je torej, če se danes ves svet z neme grozo v duši ozira na to prokleto zemljo, prav je, če pripravlja račun za nepopisne škode, ki je utrpel, za razdejana mesta in vasi, račun za po nedolžnem prelite kri!

Naši računi

Izmed narodov sveta imajo med prvimi to pravico jugoslovanski narodi, med temi ne zadnji mi — primorski Slovenci in Hrvati. Se lito to sveti, vojni, žirom sveta žal premalo znani krvavi računi, ki bodo izkazovali — pri narodu pičlih 700.000! — tisoče preganjanih, zapiranih, mučenih, na živem sežganih(!), mož, fantov in žena, tisoče požganih domov, desetine tisoče mladih borcev, ki so padli v krvavih borbah na tej izmučeni zemlji za jugoslovansko in zavezniško stvar. Ko bo prišel čas, da z drugimi narodi vred tudi mi predložimo v plačilo te račune, bo moral nad njimi strmeti svet.

Toda mi, primorski Slovenci in Hrvati, imamo poleg teh vsem evropskim in drugim narodom skupnih računov, ki jih — v koliker je to sploh mogoče — opravičuje vojno stanje — še druge račune, nastale, ko je bila vojna vihra še daleč od nas, račune, za katere ni nobenega opravičila. Gre za težke račune vsled grozodejstev, storjenih nad našim narodom v dobi miru, med zadnje in sedanje svetovno vojno. Že v tej dobi «miru» so naše matere žalovale za sinovi in očmi, ki se niso in se ne bodo vrnili nikoli več, že takrat so bile naše žene in dekleta sramotene in mučene, že takrat so po naših vasi lokale družine na pogoriščih svojih nekdanjih domov, se je po mestih sežigala naša z dolgoletnim trudom pridobljena narodna imovina. Vse te račune bomo, ko pride čas, predložili skupaj s novimi tujimi računami tistim, ki so za nje odgovorni in ki so oni isti, ki odgovarjajo solidarno z nemškimi tujimi zločinci za vse vojne grozote.

Primorski Slovenci in Hrvati in z nami vred tudi italijansko delovno ljudstvo v Primorju, ki je bilo v tej dobi težko oškodovano, imamo pa še tretje vrste računov; mamo terjatve, za katerih prejem si treba ne mirovnih, ne drugih konferenc; ki so že danes likvidne, če danes dospele v plačilo. Gre za terjatve vsled tatvine in ropa, ki ga je nad našim kulturnim in materialnim narodnim imetjem izvršil fašistični režim s sokrivdo italijanskih fašističnih ali profašističnih institucij, za takojšnje povračilo osebnih krivic.

Naš jezik

Vsakemu narodu je ena najbolj dragocenih svetinj njegov jezik, tudi nam, ki smo ga uveljavili in ga ohranili do danes kljub sovražnemu navalu in preganjanju skoro stoletja. Med vsemi civiliziranimi državami je bila predvsem fašistična Italija tista, ki nam ga je natrla, nam ga z zakonom izmaknila in šel in vrega javnega življenja, ga nam prepovedala tudi v privatnem življenju. Celo imena naših krajev, cele naša krstna imena in priimke nam je poitalijanila, izgnala je naš jezik iz cerkva in se ni v svoji uničevalni strasti ustavila niti — na grobovih!

Naša šola

Z narodnim jezikom je v tesni zvezi narodna šola, ki je temelj narodni kulturi. Fašistični režim je s svojo ne samo zatrl našo šolo in izgnal iz nje naš jezik, temveč je tudi izgnal iz naše dežele naše učitelje in profesorje. Neuradno je bila usoda naše narodne šole zapečatena že takoj po koncu zadnje vojne, uradno je bila obsojena na postopno smrt leta 1923. s takozvano Gentilijevo šolsko reformo. Takrat je bilo naših ljudskih šol še 491. Naše srednje šole so bile že prej odpravljene. Zaprte ostale: slovenska gimnazija v Gorici, hrvatska gimnazija v Pazinu in Zadru, gimnazija v Opatiji, dve slovenski normalki v Gorici, hrvatsko učiteljišče v Pazinu, slovenska privatna trgovska šola v Trstu. Leta 1918. je bilo odprto slovensko učiteljišče v Tolminu in slovenska gimnazija v Idriji, a minister Gentile je leta 1923. kratkomalo ukinil še ti dve šolski ustanovi.

Vse naše privatne šole so bile že prej ukinjene, ostala je le slovenska šola pri Sv. Jakobu v Trstu. Toda tudi to je zadela smrtna obsodba dne 2. oktobra 1930. Njen zadnji ravnatelj, obsojen na znanem tržaškem procesu leta 1941. je umrl kot mučenik leta 1942. v fašističnih zaporih...

Že pred Gentilijeve reforme je bilo odstavljenih nad 200 naših učiteljev. S to reformo je enaka usoda zadela še ostalih več kot 1000. Kakih 50 jih je bilo izgnanih na najbolj zakotne šole po notranjosti Italije, ostali so morali s trebuhom za kruhom, ponajveč v Jugoslavijo.

Kulturna društva

Na kulturnem polju nas je, primorske Slovence in Hrvate, zadnja svetovna vojna zatekla v polnem razcvitu. Ni bilo vasi po naši deželi, ki bi ne imela po eno in več kulturnih ali športnih društev, knjižnic, čitalnic. Kot osrednji telovadni društvi sta imeli svoj sedež katoliški Orel v Gorici. Sokol pa s svojimi štirimi župami v Trstu, v Gorici, v Idriji in v Kastvu. Po predhodnih bolj zahrbtnih napadih se je začel javni fašistični naval na vsa ta društva dne 13. julija 1920. s požigom Narodnega doma v Trstu, kjer so imeli svoj sedež med drugimi naše gledališče, naša bogata knjižnica, Slovjanska čitalnica, Glasbena Matica, telovadnica Sokola, Dijaško društvo, Balkan, Tržaška Posojilnica in Hranilnica, Delavsko podporno društvo i.t.d. Istega dne je bil sežgan Narodni dom v Puli, par dni pozneje uničena med drugim tamkajšnja Srpska čitaonica, naša društva pri Sv Ivanu, v Rojanu, v Barkovljah, pri Sv. Jakobu, na Proseku. Začel se je teror proti vsem še preostalim društvom po mestih in deželi in proti njihovim članom. Kljub temu je leta 1924. preživelo še kakih 400 naših kulturnih društev, učlanjenih v tri Zveze; Prosveta v Trstu, Prosvetne zveze in Zveze prosvetnih društev v Gorici. Poleg tega so obstajale v Trstu še avtonomna Zveza telovadnih društev (naslednica Sokola), Zveza mladinskih društev in Ženske udruženje. (Slovensko planinsko društvo je bilo z drugimi društvi vred razpuščeno že leta 1923).

Toda na splošni napad na še preostala društva ni bilo treba dolge čakati. Že prvi italijanski društveni zakon iz leta 1925. je bil naperjen predvsem proti njim in je dal raznim fašističnim policijskim organom v roke legalno orožje, da so jih lahko šikanirali. Na pobudo fašističnih tajnikov tedanjih obmejnih provinc (tržaške province sta tedaj zastopala Cobolli-Gigli in E. Coccani) je Mussolini izdal ukrepe za «hitro in popolno poitalijančenje» obmejnih provinc: tekom 1927.-1928. so bila vsa naša društva razpuščena, vse njihove premoženje je bilo zaplenjeno in uničeno ali pa izročeno fašističnim ustanovam. Trgovski dom v Gorici z našim gledališčem so enostavno zasedli fašisti, isto se je zgodilo z našim gledališčem pri Sv. Jakobu v Trstu, pri Sv. Ivanu in drugod. Ista usoda je doletela naša športna in cele dobrodelna društva (Dijaška matica!) 19. septembra 1928. je bilo razpuščeno še Politično društvo «Edinost», ki je od leta 1874, branilo slovenske interese v Trstu.

Na gospodarskem polju

nas je, primorske Slovence in Hrvate čakala enaka usoda. Da ne govorim o gospodarski škodi, ki so jo med nas zanesli razni vojnoodškodninski zakoni, o škodi, ki sta jo s svojimi kolonizacijskimi nameni prinesla med nas «Istituto federale per il risregimento delle Tre Venezie» in «Ente per la rinascita agraria delle Tre Venezie», ki sta pobrla na stotine in stotine naših posestev, se bom ze hip ustavil pri naših zadružnih ustanovah. Te ustanove so bile organizirane v dveh centralnih Zadružnih zvezah s sedežem v Trstu in Gorici. Zveza v Gorici je obsegala 170 zadrug, od teh 70 kreditnih in je štela 47.000 članov, Zveza v Trstu pa 149 zadrug, od teh 86 kreditnih in 45.000 članov. Leta 1928. sta bili razpuščeni obe. Centralam se sledilo seveda tudi članice, vezane same nase in izpostavljene vsem mogočim šikanam. Če jim ni bilo mogoče drugače do živega, so jih onemogočili tako, da so jim zaprli važnejše člane odbora, le da je bilo mogoče imenovanje komisarja. Njihove premoženje je končalo ponajveč v blagajne fašističnih ustanov. Tipičen primer Konsumnega društva v Barkovljah, katerega člani so bili od fašističnega komisarja plačani za miljonsko vrednost stavbe in inventarja s celimi... 6000 lirami!

Kot zadnji dve zadružni denarni ustanovi sta ostali v Trstu Tržaška Posojilnica in Hranilnica in Trgovsko Obrtna Zadruga. Čeravno obe visoko aktivni in od lokalnega trgovskega sveta obeh narodnosti visoko cenjeni, sta leta 1941. končali obe v — dva fašistična zavoda...

Kaj čuda, če se je moralo spričo takega režima izseliti iz naše dežele nad 70.000 primorskih Slovencev in Hrvatov, kmetov in delavcev in večji del intelektualcev! Ni čuda, če je mogel fašistični list «Il Popolo di Trieste» junija 27. pisati takole:

«Slovenski učitelji, slovenski duhovniki, slovenska društva in njihova znamenja so nesodelovali v neskladnosti v provinci, ki je bila anektirana pred devetimi leti in kjer sloje slovenskih intelektualcev ni. Spričo take nesodelovalnosti morata naša dobra volja in naša popustljivost nehati. Obmejne province imajo dolžnost, da drže na vzhodu visoko čast Italije. Ne gre za tržaška vprašanja, za lokalna vprašanja, gre za nacionalno vprašanje....»

Z zmago zavezniškega orožja

sta bila državni fašizem in nacizem uničena. Niso pa še bili uničeni vsi njuni «pogubni vplivi in posledice», vse njegove ustanove in organizacije, ki se morajo v smislu Deklaracije ministrov vnanjih zadev Zedinjenih držav Amerike, Velike Britanije in Sovjetske zveze «popolnoma uničiti».

Mi Primorski Slovenci in Hrvati, ki smo z vso odločnostjo vzdrževali vero v zaveznike v najhujših časih, in tudi proti tistim, ki se jim sedaj laskaje, niti za hip ne dvomimo, da so naši zavezniki trdno odločeni tudi na tem našem ozemlju izvesti načela, v imenu katerih so njihove vojske prijele za orožje. Vemo tudi, da so morebitna kipna nesoglasja le posledica neljubega nespravnega, na katerem imajo interes in ki ga razpihujejo le tisti, ki bi hoteli ohraniti, kar so nam na nepošten in neciviliziran način ugrabili. Zato z zadoščenjem pozdravljamo, kar sta pisala «Glas zaveznikov» in «Giornale alleato» od 7. julija 1945., govoreč o fašističnem poskusu, da bi uničil kulturne in jezikovne ustanove podjarmljenih narodov.

«Takšne zločine fašistične Italije — piše dnevnik PWE — svet še ni zadostno spoznal, posebno pa to niso storili sami Italijani v Italiji. Poskusi, ki so ostali brezuspešni, da bi fašistična Italija uničila slovensko kulturo in prepečila uporabo slovenskega jezika v izvestnih predelih na severo-vzhodu — predstavljajo eno izmed najbolj sramotnih poglavij v vsej umazani zgodovini italijanskega fašizma». Tudi se popolnoma strinjamo z nadaljno ugotovitvijo zavezniškega glasila, da za fašistične zločine ne more biti odgovoren ves italijanski narod. Saj je bil ravno naš osvobodilni pokret, ki je odločno postavil to načelo in ki je v svojih bojnih vrstah štel lepo število italijanskih borcev iz te dežele! Mi vemo tudi prav dobro — in ne dvomimo, da se se o tem prepričali tudi naši zavezniki — da je velika večina tukajšnjega italijanskega delovnega ljudstva z vsem srcem in vso odločnostjo z nami, ko postavljamo, sklicujoč se na zgoraj omenjeno Deklaracijo in na vodilna načela, s katerimi so zavezniki stopili v vojno, svoje že sedaj dospele terjatve, na vseh zgoraj omenjenih polžih. Gre za krivice, ki se morajo popraviti in, ki se lahko takoj popravijo, toliko v interesu slovenskega in hrvatskega kakor tudi v interesu italijanskega prebivalstva teh krajev, ki je bilo z nami vred oškodovano, in ki je v smislu točke 2. zgoraj omenjene deklaracije že ustvarile z nami strnjeno in mogočno antifašistično politično skupino.

Naša imena, naši priimki se nam morajo vrniti, naš jezik mora v teh krajih postati enakopraven italijanskemu, naše šole vseh vrst se morajo vzpostaviti in tudi na tem polju se mora vzpostaviti naša enakopravnost z italijanskim prebivalstvom, naša kultura in športna društva vseh vrst morajo zopet stopiti v posest svojega premoženja in pričeti delovati naše gospodarske ustanove se morajo vzpostaviti in se jim mora vrniti ukradeno premoženje.

In še to, kar pravi «Glas zaveznikov», sam: «Pisatelji, učitelji in slikarji (in jaz dodajam — vsi tisti, ki so bili prisiljeni zbežati s te dežele vsled fašističnega terorja in nasilja, ki se raztreseni po vseh delih sveta, kamor so bili pogostoma nasilno odpeljani, se morajo vrniti na svoja mesta, in izvestne nezaželjene osebe se morajo odstraniti.

To je minimum s čimer se more zaenkrat zadovoljiti narod, ki je v tej vojni sorazmerno več žrtvoval, kot katerikoli narod na svetu, in ki ima vsaj to pravico, da se z njim postopa kot zaveznikom in ne kot premaganim sovražnikom.

Tako bo končno zavladal mir in bo zopet omogočeno človeka vredno življenje na tej izmučeni zemlji.

Dr. Franc Tončič

Jugoslavija-tvorec miru na Balkanu

Titov govor ob 4. obletnici narodnega upora v Srbiji. Nerazdružljiva zveza s Sovjetsko Zvezo. Prijateljstvo z velikimi zapadnimi zavezniki

Ob priliki proslave narodnegt praznika Srbije 7. junija je imel maršal Tito na velikih svečanostih, ki so bile prirejene v ta namen, v Kosmaju gover, v katerem je med drugim dejal:

Jugoslavija je izšla iz te velike borbe po temnem naraku in noči ter zavzela eno izmed prvih mest med združenimi narodi, ki so se borili proti največjemu sovražniku človestva, fašistični Nemčiji. Bivši voditelji Jugoslavije — kakor so se sami imenovali — so vodili državo iz političnega poraza v poraz. Najprej so uničili zveze, ki so jih imeli, Malo antanto in Balkanski blok, dokler niso državo končno prodali Hitlerju, največjemu sovražniku slovanstva.

Danes ima Jugoslavija nerazdružljive zveze s Sovjetske Zveze in ni več tako osamljena kot leta 1941. Danes ima Jugoslavija za seboj svojo veliko sestro Sovjetsko Rusijo kot velike zaveznico, ima dogovor o vzajemnem sodelovanju in pomoči s Sovjetske zvezo. Jugoslavija ima danes zelo dobre odnošaje z drugimi narodi, zlasti s slovanskimi državami, Poljsko, Češkoslovaško Bolgarijo in Albanijo. Danes velja Jugoslavija kot čuvalej miru na Balkanu, kot jamstvo, da ne bo več prišlo do krvavih nesoglasij, ki so jih podžigali razni reakcionarji, ki so si prizadevali, da ne bi narodi Balkana živeli v slogi. Jugoslavija ima tesne bratske, tovariške odnošaje z Bolgarijo. Jugoslavija in Bolgarija sta na poti popolnega edinstva proti vsem, ki bi se drznili dvigniti proti njuni svobodi in neodvisnosti. Smo na poti, da postanejo naši odnosi z Rumunijo kar najbolj prijateljski. To zahteva interes našega in rumunskega naroda. Prav tako smo na poti k vzpostavitvi dobrih odnošajev z novo Madjarsko, ki ima danes svojo ljudsko vlado. Smo torej na poti k vzpostavitvi dobrih odnosajev z vsemi narodi.

Zaman izzivajo

Slabše je samo z naše sosedo Grčijo. Grški narod do katerega čuti naš narod največje simpatije, ker je pokazal tako junaštvo v borbi proti onim, ki so ga hoteli zasužnjiti, proti nemškim in italijanskim osvajalcem, je zadela ta nesreča, da se se na njegov vrat vsedli največji reakcionarji.

Te dni je grški minister za notranje zadeve izjavil, da niti en Grk ali Jugoslovan ni prekoračil jugoslovanske meje. Danes povem vam in vsemu svetu, da so tisoči in tisoči, ne le Makedonci temveč pravi Grki pobegnili in smo jih mi namestili v Vojvodini, da bi jih čimbolje prehranili. Njegov namen je bil preslepiti svet o tej zadevi. Toda danes vam lahko povem, da kljub našim največjim željam za najboljše odnosaje z Grčijo, grški obmejni stražarji streljajo z minometi na naše ozemlje. Na vse to gledamo mirno. Niti z enim strelom ni naš vojak odgovoril. Mi se ne bomo pustili izzivati, ker se zavedamo, da teh ljudi grški narod ne podpira in prepričani smo, da bo grški narod izvojeval svojo svobodo. Te provokacije proti nam ne predstavljajo nobene nevarnosti, kažejo pa, kakšna demokracija vlada v Grčiji.

Naša vojska čuva naše pridobitve

Govore, da pri nas ni demokracije, da nismo dali svobode in da obstoja strah. Rekli smo že, da strah pozna samo majhna skupina ljudi. Ljudstvo strahu ne pozna. Strah občutijo samo oni, ki so se navadili gospodovati ter izkoriščati narod.

Ne mislite, da drži reakcija prekrižane roke. Po zmagi nad fašizmom je prevzela samo drugo vlogo. Jasno je, da se ne strinjame s takim tipom demokracije, kakršna je po nekaterih deželah, ker smo mnenja da je demokracija kot je imamo mi, demokracija kmetov, delavcev in poštenih intelektualcev demokracija višjega tipa. To ni demokracija majhne klike, temveč najširših množic, ki predstavljajo devetdeset odstotkov naše države. V Jugoslaviji si ne želimo demokracije grškega tipa, ki trpa borce v zapore.

Pojavljajo se glasovi, ki govore, da je vojna končana in da je treba razpustiti vojsko in orožništvo. Vojna je končana, toda Narodna zaščita je organ ki je izšel iz ljudstva. Če te komu vliva strah v kosti, nismo mi krivi. Dragi bratje in sestre! Čimprej bi radi pustili naše borce domov obnavljati domovino, toda dokler so pod orožjem razne armade, mora biti pod orožjem tudi naša vojska. Dokler ne bodo zajamčene naše pravice, naša vojska ne more iti domov. Vojska je tisti činitelj, ki mora zavarovati in očuvati pridobitve, za katere smo dali toliko žrtev in prelili toliko krvi.

Nadalje je maršal Tito govoril o volitvah v konstituanto, ki se potrebne, da ljudstvo lahko spregovori ali hoče republiko ali monarhijo. «To ne bodo volitve, kakor so bile v času Stojadinovića, temveč bo lahko vsak državljan dejal: da ali ne. Mi hočemo resnični demokratski sistem, kjer bo ljudstvo spregovorilo svojo besedo, ker vemo, da vlada v ljudstvu zdrav razum in razume naše težave.

Želim vam mnogo uspeha pri delu in da bi iz te velike zmage, ki jo je izvojeval srbski narod odnesli koristne rezultate».

Poljsko-sovjetska trgovinska pogodba

Moskva, 9. Tass. Dne 7 julija t. l. je bila v Moskvi podpisana med ZSSR in poljsko republiko trgovska pogodba in sporazum o medsebojni izmenjavi dobrin, s čimer bo dana osnova za razvoj in utrditev medsebojnih trgovskih vezi v duhu prijateljstva in sodelovanja. Sporazum o izmenjavi blaga predvideva pošiljke sovjetskega blaga Poljski ter poljskega Sovjetski zvezi v drugi polovici tega leta, v skupnem iznosu okrog 120 miljonov amerikanskih dolarjev, dočim celokupni letni iznos po trgovskem sporazumu med ZSSR in Poljsko iz leta 1939 znaša 29 miljonov amerikanskih dolarjev. Poljska bo izvozila v Sovjetsko zvezo 5 miljonov ton premoga in koksa, 67.000 ton jekla in železa, 5.000 ton cinka, 70.000 ton cementa, 25.000 ton apna ter bombažne in volnene tovarniške izdelke, narejene iz materjala, ki ga bo poslala Sovjetska zveza. Sovjetska zveza bo izvozila na Poljsko 25.000 ton bombaža, 3.000 ton tobaka, 2.400 ton lanu, 40.000 ton celuloze, papirja in številno drugo blago. Nakupi Sovjetske zveze v Poljski odpirajo trg za poljske tekstilne izdelke, premog, kovinske, kemične in druge predmete, ki jih potrebuje Sovjetska zveza. Z nabavami sovjetskega materjala, bodo debile delo tovarne različnih panog poljske industrije. S sklenitvijo trgovske pogodbe in sporazuma o medsebojnih izmenjavah blaga med ZSSR in poljsko republiko so ustvarjeni pogoji za nadaljnj razvoj trgovskih vezi med obema deželama ter popolnoma odgovarja prijateljskim odnošajem, ki so se razvili za časa skupne borbe proti fašistični Nemčiji in so bili utrjeni s pogodbo o prijateljski medsebojni pomoči in povojnem sodelovanju

Italija in Danska priznali poljsko vlado

Rim, 9. ANSA. — Minister za zunanje zadeve poroča: Italijanska vlada je prejela 2. julija od poljskega zunanjega ministrstva uradno poročilo o sestavi poljske vlade narodne enotnosti. Ministrski svet je na seji 6. julija soglasno odločil, da prizna poljsko vlado narodne enotnosti in ji je poslal svoja voščila. Odločitev je italijanska vlada še istega dne uradno sporočila v Varšavo.

Kodanj, 9. VZN. — Danski radio je uradno javil, da je Danska priznala poljsko vlado narodne enotnosti.

Z Anglijo in Ameriko nas veže skupna borba

Če govorimo o odnosih z drugimi deželami vidimo, da si je Jugoslavija pridobila mnogo prijateljev. Zlasti hoče Jugoslavija živeti v dobrih odnošajih z velikimi zavezniki in sicer z Združenimi državami Amerike in Velike Britanije. Ti narodi so prav tako pokazali sijajne primere hrabrosti in požrtvovalnosti v borbi proti fašizmu. S temi deželami nas veže tudi vojna tradicija, ker smo se borili z njimi z ramo ob ramenu in ker se nam v tej borbi pomagali. Zato hočemo in želimo tudi v bodočnosti imeti z njimi prijateljske zveze. Prepričan sem, da bodo oni, ki predstavljajo ogromno večino angleškega in ameriškega naroda onemogočile one, ki skusajo Jugoslaviji škodovati. Verujem, v velikino angleškega in ameriškega naroda ter njegove napredne sile, ki ne bodo dopustile, da bi kdo škodoval našim pridobitvalm, ki smo jih izvojevali v tej borbi in da ne bo naš narod naletel pri njih na težave, temveč na pomoč.

Zgraditev domovine

Jugoslavija je dala v tej vojni sorazmerno največ žrtev v Evropi. Pri nas se se vedno najdejo ljudje, ki so nekoč vodili Jugoslavijo in nas spravili v prepad, zdaj pa gledajo na nas, kot da smo naši polna skladišča. Vsega tega ni. Našli smo razrušeno deželo, kar so zakrivili ravno oni, ki zahtevajo sedaj od nas naj delamo čudeže. Mi čudežev ne moremo delati, toda zastavili smo si cilje, ki jih bomo dosegli. Postavili smo si za cilj zgraditi naše vasi in našo prometno mrežo ter proizvajati vse ono, kar je potrebno naši borbi priključimo Jugoslaviji, kot svoji matični državi.

Sedanjega stanja, v katerem smo se znašli koroški Slovenci, ki smo sestavni del zmagovitih narodov Jugoslavije, ne smatramo kot dokončnega. Da bi se zaradi tega zgotovile najosnovnejše pravice, ki nam pripadajo, predvsem našim žrtvam primerne, zahtevamo, da se nas kot del zmagovitih jugoslovanskih narodov tretira kot zaveznike in temu primerno omogoči sodelovanje do mirovne konference pri upravljanju naše zemlje, ki je za časa Hitlerjevega terorja pretrpela največ materialnih in moralnih žrtev.

Z ozirom na vse te in na podlagi demokratičnih načel zahtevamo:

1) Zastopstvo slovenskega naroda na Koroškem v civilni upravi in v vseh javnih deželnih ustanovah, ki bo odgovarjalo žrtvam, doprinešenim v dosedanji borbi proti nacizmu in nadaljnji pripravljenosti slovenskega naroda na Koroškem za končno veljavno odstranitev nacističnih elementov in iztrebljenja fašistične ideologije. V dosego tega cilja smo pripravljeni sodelovati z vsemi antifašističnimi avstrijskimi strankami.

2) Da se ta zahteva izvede, je potrebno kot najnujnejše:

a) Najmanj dva zastopnika slovenskega naroda na Koroškem v deželnem odboru, ki jih predlaga narod sam.

b) Najmanj dva zastopnika v komisiji za popravo storjenih krivic.

c) Odgovarjajoče zastopstvo v Deželnem kmetijskem vodstvu.

d) Takojšnja obnova kulturno-prosvetnega in gospodarskega življenja na Koroškem.

Prepričani smo, da bo angleška vojaška vlada z ozirom na naše žrtve in na naše pripravljenost sodelovanja upoštevala naše zahteve.

Celovec, dne 27. junija 1945.

Kot delegati koroških Slovencev so predložili to spomenico naslednji zastopniki: dr. Vinko Zwitter, Tone Butej, Ivan Schleicher, dr. Franc Petek, Tomaž Suppanz, Janez Weiss. Isti dan sta delegata koroških Slovencev dr. Petek Franc in Tomaž Suppanz v avdijenci pri g. polkovniku Smith-u angleškemu governerju v Celovcu.

Kongres balkanske protifašistične mladine

Beograd, 9. Tanjug. Danes se je pričel v Beogradu prvi kongres protifašistične mladine Balkana. Ta dogodek je velik ne le za našo mladino, temveč tudi za mladino vseh balkanskih dežel. Mnoge brzojavne pozdrave, ki so jih poslale temu kongresu številne mladinske organizacije kažejo veliko zanimanje svetovne javnosti za ta kongres. V Bolgariji in Albaniji se je mladina že dolgo pripravljala za ta dan.

Pavelič v rokah zaveznikov

Beograd, 9. Zdi se, da je Ante Pavelič, največji izdajalec in zločinec našega naroda v rokah naših zapadnih zaveznikov. Upamo, da bo ta zločinska pošast, ki je napolnil tisoče grobov z nedolžnimi žrtvami našega naroda, in ki je v času svojega upravljanja «Nezavisne države Hrvatske» okrvavil Savo in Dravo, izročen našim oblastem. Mussolinijev in Hitlerjev učenec je utelesil v svoji zločinski osebi vse zlo, kriminalno in blazno ubijanje ter prekosil celo svoje učitelje.

Povratek jugoslovanskih ujetnikov

Beograd, 9. — Te dni je prispela v Beograd vojaška misija iz štaba generala Eisenhowerja, z namenom, da se poišče možnost čim hitrejšega prevoza naših ljudi s severno zapadnega področja v njih domovino. Z misijo so prišli tudi predstavniki naše armade pri Vrhovnem štabu generala Eisenhowerja, general Ivlč in kapetan Vojnovič.

Velitve v Bolgariji

Sofija, 9. (VZN). — Notranji minister Juhov je izjavil na konferenci tiska, da se Bolgarska bliža dogodkom, ki bodo za njeno politično bodanost izredno važni. Prvič se bode v deželi vršile svobodne volitve, ki pomenijo zmago prave demokracije, in ki oznanjajo trdnejšo politično in gospodarsko bodočnost. Novi volilni zakon zagotavlja vsem državljanom popolno, svobodno in zavedno udeležitev volitev. Ta zakon ne daje samo volilne pravice ženam, ampak morejo biti iste cele izvoljene. Tudi člani oboroženih sil bodo lahko volili. V slučaju, da izberejo enega izmed njih za kandidata, bo takoj demobilizira.

Demokracija in angleške volitve

London, 9. Tanjug. List «Observer» prinaša danes uvodnik pod naslovom «Demokracija», v katerem pravi o volitvah in volilni kampanji med drugim:

«Po vsem tem, kar smo govorili svetu kako se borimo za demokracijo, se nam je nudila prilika da na teh volitvah pokažemo mogočen primer dejanske demokracije. Toda Evropi smo pokazali primer tistih bednih volitev, za katere tako vztrajamo, da se morajo izvesti v osvobojenih deželah.

G. Churchill je postavil vse kampanjo na napačno linijo s svojim goverom preko radia, s katerim je otvoril volilni boj in v katerem je goveril o Gestapu. Ta govor so obžalovali mnogi njegovi pristaši. S pomočjo zgovornih glasil torryjevskega tiska je še nadalje napihoval incident z Laskijem preko vsake mere in koneal kampanjo z nedostojnim in nepravičnim napadom na g. Melisena. Ves ta čas ni skrbel za to, kako bi pedal volilcem konstruktivem konzervativni program ter ni zapuščal vtisa, da prestraši volilce, naj ne glasujejo za laburiste. Do sedaj se še ni zgodilo niti enemu predsedniku konzervativne stranke, da bi ga pred volitvami obsodil «Times» zaradi načina volilnega boja.

V mnogih volilnih okrajih je bila volilna borba resna. Kandidati vseh strank so poskušali zgrabiti stare probleme in kjerkoli je bil tak postopek se naleteli na najboljši odziv pri vseh poslušalcih. Razumljivo je, da bi bilo potrebno mnogo več ket pa taka običajna volilna kampanja z zastraševanjem, da zi se zamajali temelji demokracije v naši deželi. Če smo prepričani, da predstavlja tak sistem kljub svojim nedostatkom nacela, ki so za človeško svobodo bistvene važnosti, bemo prisiljeni da ga ne zapustimo.

Demokraciji se potrebni na najvišjih mestih ljudje ki vedo kako bodo dvignili v vsakem človeku ono, kar je v njemu najboljšega. Voditelji pa, ki postopajo z volilci kot z drhalje, ki jo je treba podkupiti ali zastrašiti in pognati v pasično razpoloženje, kažejo, da jim manjka vere v demokracijo in gredo po najboljši poti, da nauče tudi volilce svojih ciničnih nazorov.

Aretacije gestapovcev

Oslo, 9. Tass. V nemškem vojaškem taborišču Kongsvnger, kjer se nahaja 14.000 Nemcev, je bilo aretiranih 100 nemških gestapovcev. Aretiranci so imeli vojaške uniforme. Med njimi je bilo mnogo rabljev, ki so bili znani po svoji brutalnosti.

Zadnji nacistični zločini

Berlin, 9. (AR.). — Med zadnjimi zločini nacističnega režima je hladnokrvni umor približno 10 tisoč državljanov, ki so se bili zatekli v galerije «Metropolitane», kjer so slednjič naveličani življenja, ki je postale neznosno, prosili, naj prenehajo z brezplodnim odporom. Komandant SS oddelkov je določil, naj se jih umori in je ukazal spustiti v galerije vodo. Se danes je del «Metropolitane» pod vodo in se vidijo še vedno na provrsju plavajoči mrliči. Ko je dinamit, ki so ga SS oddelki postavili eksplodirai in se vode reke Spreje udrle v galerije, se je rešilo le nekaj civilistov.

Poljski vojaki hočejo v domovino

London, 9. (VZN). — Divizija poljskih strelcev, ki se nahaja v Sviei pod poveljstvom generala Eroneslava Prugarja, je prisegla novi poljski vladi in izrazila željo, da se povrne v domovino. Na neki seji, ki so jo imeli poljski poveljniki vseh koncentracijskih taborišč in v prisotnosti zastopnikov drugih vojaških internirancev, je bila izražena splošna želja, za takojšnjo vrnitev na Poljsko. Rečeno je bilo, da je samo na poljskih tleh mogoča utrditev neodvisnosti in obnova dežele.

Monarhistični teror v Egejski Makedoniji

Beograd, 9. Tass. — Centralni komitet NOF Federalne Makedonije je v zvezi z monarhističnim in fašističnim terorjem v Egejski Makedoniji poslal jugoslovanski vladi rezolucijo.

«Teror, ki je pričel v Egejski Makedoniji pred petimi meseci, postaja z vsakim dnem strašnejši in bezobzirnejši», pravi rezolucija. «Oborožene tolpe grških reakcionarjev, bivših zaveznikov nemških okupatorjev, člani EDES-a in drugih političnih organizacij izvajajo s podporo grške regularne vlade in narodne straže nezaslišan teror v Egejski Makedoniji, ki zasenčuje s svojo brutalnostjo in okrutnostjo teror najtežjih časov turškega suženjstva».

Rezolucija pravi dalje, da je bilo mnogo kmetov depertiranih. Kmetje bežije s svojih domov, kjer so njihovi predniki stoletja obdelovali zemljo. Na vse občine je bil poslan odlok, ki prepoveduje uporabe makedonskega jezika. Banditi onečaščajo makedonske žene in dekleta in jih nato ubijajo. Tisoči beguncev prihajajo v Federalno Makedonijo. Rezolucija pravi dalje, da se za vse te zločine soodgovorne grška narodna zaščita in tudi grške civilne oblasti. Grška vlada, ki nikakor ne more biti nepoučena o akcijah svoje uprave in armade, ni doslej ničesar ukrenila.

Centralni komitet NOF Makedonije poziva jugoslovanske vlade, naj podvzame nujne in učinkovite ukrepe, da bi za vselej končal krvavi teror nad makedonskim prebivalstvom Egejske Makedonije. Poziva jo, naj da na znanje demokratskemu javnemu mnenju in zavezniškim vladam, kako mora trpeti makedonsko ljudstvo, ki je s svojim sodelevanjem v boju proti fašizmu zaslužilo boljšo bodočnost.

Spomenica slovenskega naroda na Koroškem

Celovec, 7. Tanjug. — Dne 27. junija t. l. se zastopniki koroških Slovencev izročili naslednjo spomenico slovenskega naroda na Koroškem angleški vojaški vladi v Celovcu, v roke deželnega glavarja Piescha:

«Koroški Slovenci smo se borili proti nacizmu in fašizmu. Naša borba se je vršila pod najtežjimi okolnostmi na ozemlju Rajha samega in je bila povsem aktivnega značaja. Vsled omejene svobode kretanja še ni bilo mogoče zbrati vsega tozadevnega dokumentaričnega materiala, vendar smatramo, da je britanska vlada in britanska javnost o borbi koroških Slovencev poučena, kar so bili v štabih koroških edinic, ki so operirale na predelih Koroške južno in severno od Drave prisotni zvezni oficirji britanske vojaške misije in sicer majorji jor ki je posredoval pokvale in priznanje samega maršala Alexandra za borbe okoli Črne v avgustu 1944. koroškim partizanom, je padel kot žrtev nacizma ob strani partizanov na Sviaji planini.

Koroški Slovenci smo se v tej borbi naslonili kot sestavni del slovenskega naroda na borečo se Jugoslavijo in preko nje na velike zaveznike Veliko Britanijo, Sovjetsko zvezo in Združene države Amerike, odkoder smo črpali moralne in predvsem materialno pomoč.

Koroški Slovenci smo šli v borbo proti svojemu največjemu sovražniku, proti nemškemu nacizmu, z namenom, da se po končani uspešni borbi priključimo Jugoslaviji, kot svoji matični državi.

Sedanjega stanja, v katerem smo se znašli koroški Slovenci, ki smo sestavni del zmagovitih narodov Jugoslavije, ne smatramo kot dokončnega. Da bi se zaradi tega zgotovile najosnovnejše pravice, ki nam pripadajo, predvsem našim žrtvam primerne, zahtevamo, da se nas kot del zmagovitih jugoslovanskih narodov tretira

Zborovanje pokrajinske sindikalne skupščine

Dne 8. julija se je vršila prva pokrajinska skupščina enotnih sindikatov delavcev in nameščencev za Slovensko Primorje in Trst. Preko devetdeset delegatov iz vseh krajev Primorske in Trsta se je zbralo v «Casa del Marinaio» v Trstu, da si izvolijo svoj pokrajinski odbor, da skupno pretresejo vsa pereča vprašanja, ki se tičejo delavcev in nameščencev in da si zadejo nalogo za bodoče delo, ki jih čaka.

Tovariš Radich, član okrožnega odbora enotnih sindikatov za Trst, je otvoril zborovanje s pozdravom prisotnim delegatom in med drugim dejal, da ne more dovolj izraziti svojega zadovoljstva, da lahko po petindvajsetih letih, delavci te pokrajine zborujeje in med seboj pretresejo vsa vprašanja. Nato je pozval prisotne k volitvam delavnega predsedstva in verifikacijske komisije. V delovno predsedstvo so bili izvoljeni tovariši Radich Ernest, Vasce Robbe, Mario Ferluga, Battich Giuseppe, Muslin Ernesto in Bukavec Ivan. V verifikacijsko komisijo pa tovariš Petek, Zerko in Ley.

Tov. Radich je nato podal poročilo o dosedaj izvršenem delu enotnih sindikatov, v katerem pravi: «Po osvoboditvi Trsta, po zmagovitih armadah maršala Tita, je tržaško delavstvo takoj pričelo obnavljati svoje svobodne sindikate, katerim se delavski razred naše pokrajine ni nikoli odpovedal. V tem našem obnovitvenem delu nam je šla narodna oblast vsestransko na roke. S kakšnim navdusenjem so delavci pozdravili nove sindikate je razvidno iz ogromnih sindikalnih sestankov in zborovanj, ki jih je bilo v tem poldrugem mesecu po osvoboditvi več, kakor ostalih petindvajsetih letih pod fašizmom. Sedaj so zastopane v naših sindikatih vse, kolikokaj pomembne industrije. Nadalje tov. Radich navajal najvažnejše nalege, ki so si jih zadali enotni sindikati: 1. aktivna udeležba pri obnovi naše porušene industrije in našega gospodarstva. 2. Vsestranske podpiranje organov ljudske oblasti. 3. Boj za popolno uničenje in izkorenimjenje fašizma. 4. Ostra borba proti slehernemu šovinizmu, za prijateljsko sodelovanje med slovenskim in italijanskim ljudstvom na tem ozemlju. 5. Skrb za izboljšanje gmotnih razmer delavcev in nameščencev na tem ozemlju. 6. Vsestransko delovanje v prid kulturnega napredka delavcev.

Z veseljem ugotavljamo, da je delavstvo pokazalo, da se zaveda svojih nalog. Delavci tovarn San Andre in San Marka so sklenili, da bodo prostovoljno in brezplačno delali po več ur na dan za čimprejšnjo obnovo svojih tovarn. Ravno tako so sklenili delavci v Trižiču in drugje. V naši pokrajini imamo približno sedemdesettisoč delavcev, od teh je dosedaj organiziranih približno trideset tisoč. Dejstvo pa je, da so vsi ti delavci tesno sodelovali pri vseh akcijah, četudi niso člani naših sindikatov. Delati moramo na tem, da bomo delavce, ki so te zaslužili pritegnili v naše vrste. Paziti moramo na to, da bodo skušali nasprotniki našo enotnost na vsak način razkrojiti. Vsak tak poizkus moramo razkrinkati pred množicami. Delati moramo tudi na tem, da bomo strokovno izvežbali naše kadre. Naloga Pokrajinskega strokovnega sveta, ki ga beste danes izvolili bo čimpreje organizirati učne tečaje, s pomočjo katerih bomo vzgajali sposobne strokovne politične kadre.

Že v prvem mesecu je okrožni odbor prvotnih sindikatov predlagal narodni oblasti povišanje plač delavcem in nameščencem. Ker je pretila huda inflacija je naša narodna oblast sklenila, da bo preskrbela našemu življenjskemu trgu dovolj živil po zmernih in dosegljivih cenah. Vse je kazalo, da bo naša oblast tudi v tem uspela.

Dogodki 12. julija so nam preprečili vse naše delo in delo ljudske oblasti. Naš predlog povišanja plač je predvideval stoodstotno povišanje plač vsem onim delavcem, ki zaslužijo sedaj komaj tisoč lir na mesec, petindvajsetodstotno povišanje pa za one, ki so imeli vec kakor štiritisoč lir mesečnih prejemkov. Predložili smo tudi povišanje plač za delavce izven Trsta. Predlog za povišanje plač je bil predložen tudi zavezniški oblasti. Od tam pa še ni prišel nikak odlok razen tistega, ki blokira vse plače. V zadnjih dneh nam je zavezniška vojaška oblast predlagala, da naj izročimo nov predlog povišanja plač delavcem in nameščencem. Storili bomo vse, da bodo upravičene zahteve delavcev in nameščencev upoštevane. V poročilu se je tov. Radich dotaknil tudi vprašanja brezposelnosti, ki dnevno narašča radi pomanjkanja surovin. Da se bo vprašanje brezposelnosti deloma rešilo je okrožno vodstvo tržaških sindikatov sprejelo ponudbo Zavoda za trgovino in izredno nabavo na Sušak, za tritisočtristo strokovnih delavcev za ladjedelnice v Dalmaciji. Nekaj teh delavcev je že odpotovalo. Zastopnik tržaških sindikatov v Splitu je podpisal pogodbo za naše delavce, ki predvideva ca. 4000 lir mesečnih prejemkov, obenem pa 800 lir in ca. 27 kg. živil mesečno za družine v Trstu. Nadaljeval je s poročilom o delavskih zadrugah in o sportu. Iz vsega tega je razvidno da se pred nas postavlja vedno večje število organizacijskih in socialnih problemov, ki jih ni mogoče reševati iz ozkega lokalnega vidika, ampak je potrebno njihovo reševanje po pokrajinskem merilu. Zato moraje Enotni sindikati delavcev in nameščencev voliti enotno pokrajinsko vodstvo. Nato je tov. Radich prikazal konkretna dejstva, kako je po odhodu Jugoslovanske armade iz Trsta zavezniška oblast močno ovirala delovanje sindikatov, kot n. pr. zasedba od strani zavezniške oblasti sindikalnih uradov v Ljudskem domu, zasedba Doma industrijskih delavcev itd. Ob zaključku je pozval prisotne na dnevne provokacije protiljudskih elementov, ki stremijo za tem, da bi zametili borbo med slovenskim in italijanskim ljudstvom. Zato na vse načine ustvarjajo posebne med Italijani šovinistično razpoloženje.

Italijanski in slovenski delavci in nameščenci, je zaključil, smo sekupaj borili za uničenje fašizma. To v borbi prekaljeno bratstvo je treba pravtako še nadalje razvijati in utrjevati. Ne dopustimo več, da bi nas reakcionarni elementi na kakršenkoli način razdvajali, zato, da bi nas lahko ponovno zasuznjili. Po njegovem referatu se je razvila živahna diskusija, v kateri je bilo stavljeno mnogo predlogov za izboljšanje delovanja organizacij. Sledile so volitve v pokrajinski odbor, v katerega je bile izvoljene šestindvajset članov.

Tov. Radich je pred zaključkom zborovanja prečital brzojavne pozdrave Enotnim sindikatom delavcev in nameščencev Jugoslavije in italijanski generalni konfederaciji dela. Pod odhodu zborovalcev si je pokrajinski odbor izvolil iz svoje srede izvršni odbor, ki se stoji iz devetih članov in finančni revizacijski odbor, ki se stoji iz petih članov.

IZ JUGOSLAVIJE

Tržaški delavci v Dalmaciji

Trst, 6. Tanjug. — Zavod za posebne kupčije na Sušaku je že meseca maja tega leta sklenil pogodbo s tržaškimi sindikati za 2400 strokovnih delavcev za dela v Dalmaciji. Pogoji so bili zelo ugodni. Delavce z ženo in otrokom je dobil poleg že brezplačne hrane in stanovanja mesečno v prejšnji valuti 16.000 kun. Poleg tega pa je dobila družina doma še 800 lir na mesec in 27 kg živil. Enotni sindikati so ustanovili poseben «Urad za oskrbo družin delavcev v Dalmaciji». Ta urad izplačuje družinam mesečnino ter denar, ki ga delavci pošiljajo iz Dalmacije, razdeljuje živila ter skrbi za pošto med družinami in delavci. Do sedaj je bilo poslanih v Dalmaciljo 4450 strokovnih delavcev in 60 pomorščakov. Odpotuje jih drugih 100. Kako ugodni so življenjski pogoji tržaških delavcev v Dalmaciji, pričajo pisma in denar, ki ga delavci pošiljajo svojim družinam. Tržaški delavci v Dalmaciji so poslali enotnim strokovnim zvezam v Trstu pismo, v katerem se jim zahvaljujejo za trud, ki so ga njihovi delegati posvetili oskrbi tržaških delavcev v Dalmaciji. V pismu izražaje svoje zadovoljstvo nad sprejemom, ki so jim ga pripravile splitske enotne strokovne zveze.

Produkcija v slovenskih rudnikih hitro raste

Tanjug, 9. — Produkcija v naših rudnikih hitro raste, kljub temu, da je okupator neekonomično ropal iz jam premog in je nekatere jame popolnoma opustil in kljub temu, da se čuti pomanjkanje delovnih moči. Za to dejstvo so porok naši delavci, ki tekmujejo v medsebojnem udarniškem delu. Produkcija rudnika v Trboviljah se je dvignila z ozirom na pretekli mesec od 480 ton na približno 800 ton dnevno. V rajhenburškem rudniku, je od osvoboditve proizvodnja narasla za 18,95%. 1. julija so delavci organizirali nedeljsko delo in v tem dnevu dosegli celotno produkcijo prejšnjega meseca. Kot najvidnejši primer udarniškega dela navajajo rudarje, ki so dosegli kljub težkim delovnim pogojem predvojno storitev 5 ton premoga na moža in šikt. V rudniku Pečovnik so izkopali v zadnjih mesecih pod okupacijo 55 ton dnevno, po osvoboditvi pa je proizvodnja stalno rasla tako, da danes izkopljejo nad 90 ton premoga dnevno. V rudniku Zabukovca so vse glavne zveze vzpostavljene. Dočim je znašala mesečna proizvodnja v maju 940 ton premoga, je junija narasla na 1396 ton. Delavstvo je delalo 1300 ur brezplačno in v tem času izkopalo 55 ton premoga.

Zločini italijanskih fašističnih tolp

Iz dnevnika brigadnega generala Fabbri Umberta

Komandant «V Raggruppamento GAF» brigadni general Fabbri Umberto si je pisal v času svojih operacij «Zgodovinski vojni dnevnik». Iz tega dnevnika prinašamo par odlomkov, od januarja do februarja 1943-XXI. v katerih po datumih navaja svoje številne podvige: požige, umore in grozodejstva: «Dne 16. januarja, sobota, čiščenje v Podkilovcu (Dalmacija), ki ga vodijo odredi bataljona «M». Opazili smo nekaj upornikov, katere smo napadli in pregnali. Razbežali so se. Na koti 768 smo razrušili hišo, ker so v njej prenočili omenjeni uporniki. Drugih pet hiš smo razrušili v Dvorinu».

Šest dni kasneje že bolj jasno izraža sistematično uničevanje in razbojništva, ki jih je vršil s svojo vojaško enoto. Najprej govori o odporu sovražnika v zoni Radulič pri Skradinu, na katerega je naletela njegova kolona «A». Kolona «B» je težko napredovala zaradi ogorčenega odpora partizanov. «Zato smo morali z ognjem uničiti tristodeset hiš v naseljih Luketiči, Vatrenići, Magdići, Kolči, Randulići, Pavelići, Kučilći, Miševići in Klipe. Prav tako smo pobili ((passati per le armi) šestinosemdeset civilistov za katere je bilo doznano, da so bili partizani ali njihovi pristaši. Sedem ljudi smo zaprli in poslali v internacijo. Zaplenili smo precej glav živine».

Zapisnik ne navaja kje in kako je bilo ugotovljeno, da je bilo šestinosemdeset civilistov v partizanih, oziroma da so bili partizanski pristaši.

Kako je bila razširjena v italijanskih fašističnih tolpah navada ropanja se lahko vidi iz sledečega zapiska: «Medtem ko so vojaki popravljali komunikacije iz področij Tamare, Karibičev, Murkovičev in Mihajlovičev, sta dva vojaka preplavala reko in na njeni desni obali zajela dva partizanska simpatizerja» blizu nekega mlina. Mlin sta zapalila in odnesla iz njega nekoliko vreč kruha in moke.»

Te skopo poročilo jasno izraža veselje in zadovoljstvo komandanta, ko ugotavlja, da sta dva vojaka brez predhodnega dovoljenja samo-iniciativno izvršila tako lepo akcijo in dokazala kako pravilno razumeta pravi duh načina borbe proti sovražniku».

Istega dne so fašisti napadli zono Simičev, kjer so našli sledi partizanov. Porušili so naselja in zažgali vse hiše, ki so ostale cele. Istega dne so v coni Tabolič ustrelili (passati per le armi) enajst neoboroženih partizanov in triindvajset ljudi, ki so jim sledili. Pravtako so istega dne pri akcijah čiščenja v naselju Draga «zaprli in pobili triindvajset sumljivih oseb, ker so bežale pred naše vojske».

25. I. Ustaška postojanka v coni Hreljin je bila napadena in je poklicala na pomoč italijanske fašiste. En odred graničarskega odreda «M» je pritekel ustašem na pomoč. Ob tej priliki so pobili v bortri tales. Ti zvesti in sadistični izvrševalci teh povelj pa so se še na vsa usta hvalili in bahali, da je imel vsak drog svojega mrliča. Pokvarjenost teh treh zločincev je bila celo tolikšna, da so lastnega vojaka Italijana, ki ni soglašal s fašističnimi metodami ovadili in je bil zato obsojen na deset let prisilnega dela in poslan v Nemčijo. Tudi ostalim vojakom so grozili v primeru zmage s smrtjo. Se po kapitulaciji Nemčije so v ujetniškem bataljonu kazali svojo fašistično pripadnost in prigovarjali italijanskim vojakom ujetnikom naj se uprejo Jugoslovanski vojski. Sedaj morajo za vse te svoje zločine polagati pred sodiščem svoj strašni in krvavi obračun. Pod poraznimi dokazi prič, o katerih verodostojnosti ne moremo dvomiti, ker so bili to bivši italijanski vojaki, ki so služili skupaj z obtoženci, so po prvotni fašistični zakrknjenosti in celo po predrznem sklicevanju na prebivalstvo, svoje zločine v glavnem priznali. Na to je tožilec podporočnik Sibenik Albin po soočenju in zaslišanju prič ter obtožencev vstal in spregovoril: «Slišali ste prisotne priče, ki najtežje obremenjujejo vse tri zločince. Se pa še mnoge druge priče, ki bi mogle povedati še strahotnejše stvari. Molče obtožujejo, ker so ostali na njimi le še kupi kamenja in prsti, porasli s travo ali gramovjem. Obtožujejo jih v nebo strleči požgani zidovi hiš, ki nemo kličeje po maščevanju ter zahtevajo zadoščenje. Vse to in še mnogo drugih zločinov je rezultat divjega fašističnega sadizma, ropanja, požiganja in pobijanja tudi teh treh zločincev. Neodpustljivo krivico bi napravili trpečemu ljudstvu, ako bi dopustili, da se krivci izmaknejo zasluženi kazni. V imenu vseh onih nemih prič, zahtevam pravično kazen za zločince!»

Po posvetovanju je sodišče obsodilo Manina Viktorja in Alessi Petra na smrt s streljanjem, Pezzoni Ivana pa na dvajset let robije. Ob sodba je bila po potrditvi višje vojaške oblasti IV. Armade izvršena.

Sodba v imenu trpečega ljudstva

Vojaško sodišče Tržaškega vojnega področja je obsodilo na smrt 2 fašistična zločinca

26. junija t. l. se je vršila pod predsedstvom tov. poročnika Jericija Rika v prisotnosti dveh članov sodišča in tov. sekretarja poročnika Lotriča Janeza javna razprava na Vojaškem sodišču tržaškega vojnega področja v Vipavi.

Na zatožni klopi so sedeli fašisti miličniki Manino Viktor, Alessi Peter in Pezzoni Ivan. Ko je tov. tožilec najaval sklenjeno verigo zločinov, ki so jih napravili po letih še mladi pa po fašistični vzgoji do skrajnosti propali ljudje, se je ljudstvo v dvorani vznemirilo in misli slehernega so se pomudile pri tisočih onih, ki so morali končati svoja življenja pod fašističnimi rablji na načine, kakršni so bili očitani trojici, ki je sedela na zatožni klopi.

Že pred italijanskim razpadom so se udeleževali morjenja, pobijanja ljudi in partizanov ter nečloveškega onečaščanja izmučenih teles. Obešali so trupla na telefonske drogove, jim rezali nosove in ušesa, posebno na Hrvatskem. Znano je, da je eden največjih zločincev general Mario Robotti, krvnik jugoslovanskih narodov ukazal ustreliti za vsak podrti telefonski drog da SZ štiri milijone rubljev za zdravstvo. — Sonce gre že v popoldan. Grozdje se smeje v rokah smehljajočih se deklet — ljudje se kakor v morju izgubljajo sredi ogromnih rženih polj, sredi neizmernih žitnih poljan.

Za večerne predstavo baleta «Romeo in Julija» se pripravlja plesna umetnica Uljanova. Rekorder Sovjetske zveze plava svoj «butterfly». V Stalinabadu vsekujejo novo avtomobilsko cesto v live skalne masive. — V čisto temni sobi obvezuje specialist-okulist dekliei prvič po operaciji oči: «Poglejte proti oknu. Ali vidite kaj?» — «Vidim!» Zavest, da je vrnil človeku vid, mu je najlepše plačilo.

Sonce zahaja v Ljeningradu: Sedaj, po delu oddih, zabava, ples. Moskovska opera odpira vrata: Prokofjev: «Romeo in Julija». Ure drsijo v polnoč. Moskva je polna luči.

Polnoč. Iz Kremlja se vsujejo drug za drugim udarci ur. Na vsakem stolpu je peterokraka zvezda. Spodaj na Rdečem trgu je čisto sam, teman, Ljeninov mavzolej.... Preko Moskve, preko dalnjih žitnih polj, preko step in preko fabrik hitijo radijski valovi v svet.

IZ SOVJETSKE ZVEZE

Razrušena mesta vstajajo

Moskva, 9. Tass. — V dveste mestih Sovjetske zveze je delo v polnem teku. V preteklem letu je vlada odobrila načrte za obnovo stotih mest, ki so bila najbolj prizadeta od nemške invazije, kakor Stalingrad, Smolensk, Novorosijsk, Kalinin, Rostov, Voronež, Novgorod, Sevastopolj, Brijansk in Orel. Ti načrti imajo pri vsej svoji različnosti eno skupno stvar: stremljenje, da ohranijo vsakemu mestu njegovo posebno lice, ki si ga je pridobilo v teku dolge zgodovine. Generalni načrt Stalingrada je izdelal akademik arhitekt Alabjan. Ob Volginem bregu bo vodil boulevard, na katerem bodo zgradili monumentalne stavbe in spomenike, posvečane junakom stalingradske bitke. V sredini mesta bo na Volgi zgrajen prostran trg Slave, kjer bo stala krasna zgradba «Muzeja obrambe». Mesto bo okrašeno z mnogimi vrtovi. Skupina botanikov je pričela z delom za nasaditev velikega botaniškega vrta. Drugo mesto, ki bo najprej obnovljeno, je Novgorod, za katerega je napravil načrt slavni sovjetski arhitekt Aleksej Ščušev, ki dela na obnovi petih velikih mest. Pri izdelavi načrtov za ta mesta je bila v veliki meri upoštevana iniciativa množic. Tako so bili razpisani natečaji za načrte centralnih trgov v Stalingradu in Sevastopolju, za katere je bilo predloženih več kot 1000 načrtov od ljudi najrazličnejših poklicev iz Sovjetske zveze in tujine. 30.000 arhitektov sodeluje sedaj pri obnovitvenih delih v Rusiji.

Sovjetska domovina za demobilizirance

Moskva, 9. Tass. — Moskva ter vsa mesta in vasi Sovjetske zveze vršijo obširne priprave za sprejem demobiliziranih pripadnikov Rdeče armade. Povsod se pripravljajo burni sprejemi. Na vseh postajah in v vseh lukah so pripravili posebne zaloge, da bo preskrbljeno za vse potrebe vračajočih se vojakov. Na daljših potovanjih bodo vojaki uživali razne olajšave, na parnikih je že pridržanih mnogo mest. V restavracijah bodo imeli demobiliziranci prednost pred drugimi gosti. Oni, ki so potrebni počitka in postrežbe, bodo poslani v posebne domove, na Karelijskem polotoku in v predmestja Leningrada. Vsem demobiliziranim vojakom bo preskrbljeno delo in izdani so ukrepi, da se jim ustvarjajo najboljši življenjski pogoji.

Krajevne oblasti vodje industrijskih podjetij in načelniki kolhozov kar tekmujejo, da pripravijo čimboljša mesta braniteljem domovine. Ravnatelj avtomobilske tovarne v Gorkiju je dejal: «Nudili jim bomo najboljše življenjske in delovne pogoje in jim bomo pomagali, da si izboljšajo svojo kvalifikacijo». Predsednik Gorkijevega izvršilnega odbora je izjavil, da bodo po zaslugi kolhozaikov dosegli mnogi demobiliziranci postopoma vodilna mesta v kolhozih. «Ponosni smo na svoje rojake iz Gorkija, od katerih je bilo 100 odlikovanih z odlikovanjem junaka Sovjetske zveve. Med vojno so delavci našega okraja napravili vse, kar je bilo v njih moči, da so podprli Rdeče armade, da je lahke premagala sovražnika. Sedaj pa pripravljajo isti delavci primeren sprejem demobiliziranim vojakom. Pozdravljeni, dragi vojaki!»

Odlikovanje mater v SZ

Moskva, 9. (Reuter).— Danes so objavili, da je 1200 žen, mater 10. ali več sinov dobilo odlikovanje «junaških mater». Nadalje je 200 tisoč mater sedmih ali več sinov prejelo razne demografične nagrade.

Učiti se moramo!

Spomini mladinskih delegatov iz II. kongresa

Komen: V opoldanskih urah se je mladina zbrala v svobodni vasi Temnici. Takoj ko prideš v vas opaziš da je tu življenje veselo, da teče delo mirno naprej, na vsakem koraku srečaš veselega partizana, ki te tako prijazno ogovori in sprašuje: «Kako gre delo v tvojem kraju?». Naroča pozdrave za znance iz časa naše borbe. Vas je danes nekam posebno živahna. Na dvorišču neke hiše v vasi zbrana mladina veselo prepeva partizanske pesmi in čaka začetek konference, na kateri se bo pogovorila o pomenu II. kongresa ZMS.

Po kratki diskusiji o političnem položaju je tovarišica Nadja pripovedavala kako je bila sprejeta mladina Primorske v Ljubljani, kako se je sprečala z mladino Koroške in kako so se zanimali za potek dela in življenja ostali mladinci. Tovarišica Dragica pa je nakratko ponovila govor tov. Kidriča o nalogah mladine. Povdarjala je naloge in sicer prvo: «Treba se je učiti, se učiti in veliko več učiti. Druga naloga je obnova domovine, tretja, ki je za nas posebno važna «je dejala tovarišica Dragica», je razkrinkavanje reakcije, budnost na vsakem koraku in pomoč pri obnovi narodno osvobodilnim odborom». Ostale mladinke so pripovedovale kako jih je presunilo, ko so članice ruske delegacije imele govor, v katerem so jih bodrile naj bodo vztrajni in naj marljivo delajo. Mladinci so prosili delegate naj pripovedujejo vse, kar so doživeli. Tovarišica Lojzka je povedala, kako so delegati Primorske odšli v bolnico in jim tam oddali pozdrave vse Primorske, kako so bili ranjenci veseli in kako so obljubili, da bodo po okrevanju prišli obiskat zavedna kraška dekleta. Po obisku v bolnici so odšle na pokopališče, kjer so položile venec na grobove padlih talcev, v imenu primorske mladine. Pripovedovala je tudi, kako so se pobratili s koroško delegacijo v skupni želji, da bi bili prej svobodni in priključeni Titovi demokratični Jugoslaviji.

Po dolgih razgovorih o II. kongresu so bila podeljena odlikovanja štirim najboljšim vasem v Komenskem okraju. Naši vojski pa so podarili veliko barvano sliko maršala Tita v spomin na II. kongres. Podarjene so bile tudi male slike maršala Tita vsem odborom ZMS v okraju.

Po končani konferenci je imela mladina prosto zabavo in vzklikala še pozno v noč.

Vsem pevskim društvom

Pevko društvo «Lipa» iz Bazovice priredi v nedelje 5. avgusta t. l. ob priliki vrnitve svoje društvene zastave večjo proslavo. Ob tej priliki prosimo pevske zbore, ki nameravajo pri tej slavnosti sodelovati naj nam naznanijo svojo udeležbo in pesem s katero nameravajo nastopiti do 18. t. m. da bomo lahko pravočasno sestavili program.

Odbor.

Roditeljski sestanek

Dne 8. julija 1945 je bil pri Sv. Ivanu v Narodnem domu roditeljski sestanek, ki je bil dobro obiskan. Sestanek je vodil tov. Drago Pahor, ki je poročal o novih smernicah in važnostih novega slovenskega šolstva. Prisotni so pazljivo sledili predavanju in otvorili tudi debato. Svetoivančani želijo še več takih sestankov.

Za internirance

Družina Gorjup iz Proseka daruje v počastitev spomina na plemenita brata Ladka in Milka Gerbec iz Dutovelj na Krasu, ki sta žrtvovala svoji mladi življenji med Komnom in Rihembergom L. 1000 in v počastitev spomina junaško pri Kninu padle Vojke Smuc iz Trsta L. 500, za vračajoče se internirance.

Za tiskovni sklad

Urbančič Ivanka, Trnovo 100 lir; Sosič Ana 100; N.N. Klanec 50; Čezmelj, Kamanje 50 Strgar Milica 50;

Furlani v slovenskih Brdih

Lep primer bratskega sodelovanja slovenske in furlanske antifašistične mladine

Prijazna so Brda, lepi gričkí, posajeni z žlahtno trto in sadjem. Po njih pa kot zgubljene ovčke raztresene vasice. Če pa obrneš pogled proti jugu, se razprostre pred teboj velika Furlanska planota. Lepa so Brda. Ves čas vojne so bila Brda kraj, kjer so dan za dnevom ropotali mitraljezi, kjer so dan za dnevom partizanske puške prinašale švabom maščevanje za požgane domove, za pomorjene ljudi. Brda sama pa so stiskala pesti in požirala v svoje zemlje sovraga za sovragom. Padale so tudi žrtve, toda Brda so bila vedno enaka. Močna, enotna, neuklonljiva, najholjši sosed Furlanom v nižini.

Taka so ostala tudi danes. Močna in trdna nadaljuje svoje začeto delo. In kje bi se mogel najti kdo, ki bi ljudstvu, ki je tako enotno, preprečeval njegovo delo. Ni ga, bi dejali v Brdih. Zakaj ga ni? Samo zato; ker so ljudje eno, vsi enih misli. Zato ga ni. Zato so lahko Brda živela in imela toliko časa partizane, zato se lahko danes s ponosom trkajo na prsa. Veliko smo prestali, toda nikdar nismo odnehali in zmagali smo. Danes ima v Brdih vsaka vas svoj odbor in v vsaki vasi so antifašistične organizacije. Vsaka vas ima svoj mladinski in ženski odbor.

Če prideš v vas, ti takoj obstane pogled na hiši iz katere visi zastava, nad vrati pa je napis: Krajevni NOO. Če pa greš še malo okrog po vasi, sigurno najdeš stenčas, ki je ponos mladine vsake vasi v Brdih. Vanj pišejo vse, kar ljudje v tisti vasi delaje, kar čutije in kar so pretrpeli.

Brda pa so si znala tudi ustvariti bratstvo med Italijani v Furlaniji in Slovenci, ki prebivaje v Brdih. Bratstva to je beseda, ki jo uporabljajo mladinci v Brdih največkrat. Oni vedo kako so fašisti vzgajali ljudi v medsebojnem sovraštvu, vedo, da so bili preklinjali na vsakem koraku. Toda dobro vedo, kdo je bil tega kriv. In če boš morda v Brdih vprašal mladinca, kdo je kriv, da so bili tako preganjani, ti bo dal takoj odgovor: bili so fašisti: Mi Furlani pa smo ves čas vodili borbe proti fašizmu skupaj in smo skupaj tudi trpeli. Nič nas ne moti, če govorije oni italijansko mi pa slovensko, kajti danes čutimo vsi eno, vsi enako sovraštvo do fašizma. Ne moti nas nobena stvar. Mi vemo, da so pošteni, da so pravtako trpeli kot mi. Zato se danes tako razumeme, kot še nikdar. K nam naj prideje tisti, ki govorijo, da se ne more ustvariti bratstvo med Slovenci in Italijani, k nam naj prideje tisti, ki govorijo, da Slovenci sovražijo Italijane in Italijani Slovence. Bridko bodo razočarani! Videli bodo, da se se zelo motili. Videli bodo, da med nami ni sovraštva. Lahko je tistim, ki so sedeli skozi vso vojno za varnimi bunkarji postejank in varovali svoje glave. Lahko jim je bilo. Toda danes bi zopet radi, da bi jim bilo lahko, da bi zopet bili oni, ki bi delali po svoje sebi dobičke, da bi po svoje ustvarjali bratstvo med nami. Mi vemo, da bi potem zopet morali vpiti: «Eviva il duce!» Take bratstvo bi radi vstvarili še danes tisti fašisti, ki na eni strani govoričije o bratstvu med nami in Italijani, na drugi strani pa podpihujejo ljudi proti nam.

Naše ljudstvo se danes zaveda v kakšnem položaju se nahaja in je zato pripravljeno na vsako borbo in vse težkoče, samo da bo lahko uživalo svobodo v okviru Titove Jugoslavije. Danes stremi vse naše ljudstvo za tem, da si utrdi bratstvo med Slovenci in Italijani, da na ta način v strajeni povezanosti obeh ljudstev premaga težkoče in delo reakcije, ki hoče to bratstvo razdružiti. Danes velja v teh krajih najostrejši boj šovinizmu.

Lep primer takega bratskega sodelovanja nam je pokazala mladina s Kojskega in okolice. Globoko v Furlanijo so odšla pisma slovenskih mladincev, ki so vabila Furlane na obisk v kraje, kjer so se borili Garibaldinci, kjer so se borili njihovi bratje in sinovi kot partizani skupno s slovenskimi četami. Mladinci iz Brd so se hoteli spoznati s svojimi tovariši iz Furlanije hoteli so spoznati furlanske antifašiste.

V nedeljo pa se prišli. Že zgodaj zjutraj so se odpeljali na dveh kamijonih na obisk v Brda. Zbrali so se iz različnih krajev, mladi in stari, vsi pa z isto željo, da bi ta njihov obisk še bolj utrdil bratstvo med njimi in Brici. Najprej so se odpeljali v zapadna Brda, da si tam ogledaje okolice Perternela, kjer so imeli Gribaldinci 22. maja 1944. hude borbe z Nemci in v kateri so pobili 160 Nemcev. Obenem pa so se šli poklonit žrtvam, ki so jih Nemci iz maščevanja radi lastnih izgub umorili. Te je bil eden izmed davkov za utrditev bratstva. Garibaldinci so padali v borbi, ko so branili slovensko zemlje istočasno, ko so padali slovenski partizani, ko so branili pred Nemci italijansko ljudstvo. Ogledali so si gostilno, v kateri so ravno v isti težki borbi Nemci iz maščevanja zažgali sedemintrideset Slovencev.

V Noznem jih je slovenska mladina sprejela in jim razložila pomen kraja ter peljala med drugim tudi v gozd, kjer so si ogledali preprosto barako, v kateri so stanovali Garibaldinci v času naše borbe.

V vasi Vrhovlje so goste pričakali pri nalaič njim v čast postavljenem slavoloku mladinci. Po prisrčnem pozdravu so furlanskim gostom podarili v spomin sliko maršala Tita nato pa jih obilno pogostili s sadjem. Skupaj so prepevali slovenske in furlanske narodne ter partizanske pesmi.

V Kojskem so gostom pripravili obed. Pričakala jih je vsa mladina in prebivalstvo ter jih prisrčno pozdravljalo. Med obedom so vstajali posamezni tovariši Furlani in Slovenci, in v svojih pozdravih podarjali predvsem bratstvo, ki se je ga ustvarili v tej skupni borbi proti fašizmu. Nek tovariš iz Furlanije je dejal med drugim: «Najlepše zahvaljujem vam prebivalcem Brd za prijazen sprejem in pomenom, ki so odšli v gozdove in se s prebivali v teh krajih. Nikdar ne bomo pozabili pomoči, ki jim nudile tukajšnje prebivalstvo. Mladina s Kojskega se jim je šla kot v začetku zahvalila za njihov obisk in izrazila svoje veselje. Po obedu so skupno odšli po vasi, kjer so se najprej ogledali vaški muzej, čas, nato odšli v dvorano, kjer bila gostom na čast prirejena zabava.

V mraku so odhajali kamijoni nazaj proti Furlaniji polni vtisov radostnih obrazov. Pred odhodom so se furlanski antifašisti povabili mladino iz Brd, na obisk v Furlanijo, kjer bodo tudi oni priredili lepo svečanost na čast slovenski mladini.

Take mladina iz Brd utrjuje bratstvo med Italijani in Slovenci.

Poizvedbe

BLAŽENA RUDOLF, Trst, [illegible] Jakob, odpeljan iz Coronea, februarja 1944 (ob priliki streljanja talcev na Opčinah) in BLAŽINA JU[illegible] Trst Sv. Jakob, odpeljan in C[illegible]nea aprila 1944 (ob priliki u[illegible] talcev v via Ghega). — Vpra[illegible] Albina Blažina, Trst, via Lucio [illegible]piriano 6.

MIKLAVČIČ MIROSLAV, 1.1[illegible] iz Idrskega, bil v Sicilji pri [illegible]skem bataljonu ujet. Baje se je [illegible]hajal aprila 1945. v Dubrovniku. — Sporočiti druž. Miklavčič, Idrsko 58 pri Kobaridu.

SEVER ANTON, l.1921 iz M[illegible] Žablje. Po negotovih vesteh tov[illegible]šev baje bil v Algeriju ali v Beogradu. — Gražina Antonija gostilna «Al Faro» Barkovlije, Trst.

Mati padlega borca BELTRAM[illegible] JANEZA (Stenarja) prosi vse, ki imajo kakršenkoli spomin na njenega sina ali pa jim je on čeda[illegible] shrambo svoje imovino, pa naj bo še tako malenkostna naj javijo naslov upravi lista pod «Za spomin».

Tov. ŠFILIGOJ MIRKO, roj. 1[illegible] bil do avgusta 1944 v XVII. Brigadi S. Gregorčiča. — Sporočiti na naslov: Šfiligoj, Oslavje 5 - Gorica.

VATTA ADOLF, oče, roj. v Trstu 11.8.1898 odpeljan v Nemčijo 30 dec. 1944 Berlin - Rudov v Wildmeister Damm Lager 32/32; VATTO ADOLF sin, roj. v Trstu 28.2.1921 u[illegible] v Grčiji - Tebe, dne 8 sept. 1943 odpeljan v Nemčije, Barakenlager [illegible] Henaa Rentingen Wuertemberg [illegible] poslen v tovarni sanitetnih obvez. — Pojasnila prosi žena oziroma mati Vatta Marija, Ville Općina, via Nazionale 69 (tel. 210-79).

† Padel je za domovino dne [illegible] aprila 1945 pri Hinrjah

BELTRAME JANEZ-JANEZ

stud. mont. politkomisar čete odlikovan z redom hrabrosti

Bodi mu lahka slovenska zemlja ohranimo ujnaku večen spomin.

Zagreb - Ljubljana, 8. julija 194[illegible]

Žalujoči Marija, vdova Beltrame mati D. Bevg. očim; Ida vdova Leban, teta; Rado Leban, bratranec njegova Hedi in Fedja Mikič.

† Izmučen in izčrpan po dolgotrajnem trpljenju v koncentracijskem taborišču v Litomerišah je daroval svoje življenje za naše svobodo

tov. URŠIČ ANTON

terene Staroselo 8

Naj v miru počiva v tuji zemlji rjegovim dragim pa naše globoko sožalje!

Krajevni N.O.O. - Staroselo Kobariški okraj

TRŽAŠKI RADIO

Spored v torek 10. julija 1945, m. 263,2 — Kc/s 1140

6.58 otvoritev; 7 glasba za dobro jutro; 7.10 čitanje sporeda; 7.15 poročila v italijanščini; 7.30 poročila v slovenščini; 7.45 jutranja glasba; 8.30 zaključek.

12.28 otvoritev; 12.30 simfonična glasba; 13 napoved časa in poročila v italijanščini; 13.15 poročila v slovenščini; 13.30 plesni radijski orkester pod vodstvom dirigenta Erlacha; 14 Predavanje Lelija Litazzi; 14.10 Obvestila svojcem; 14.30 zaključek.

18.58 otvoritev; 19 obvestila svojcem; 19.20 mladinska ura; 20 napoved časa in poročila v italijanščini; 20.15 Poročila v slovenščini; 20.30 koncert pianista Angela Kessisoglù; 21 predavanje o kinematografiji; 21.15 zbor harmonik pod vodstvom Saverie Zacutti; 21.45 registracija opernega dejanja; 22.15 «Čeveljčki iz kačje kože» igra od Molke in Quazzolo; 23 zadnje vesti v italijanščini; 23.10 zadnje vesti v slovenščini; 23.20 lahka glasba; 24 zaključek.

MALI OGLASI

Gospodično, perfektno v stenografiji, v slovenskem jeziku, išče urad Fuschic, - Trst, Via Piccardi 7

Galica (vitriol) v kristalih žvepleno mešanico in zaboje za jabolka prodam. Ponudbe pod «Takoj» na upravo.

NAJDENO

Dne 5. junija t. l. je bila najdena na poti Divača - Sežana